

Žarko Radaković

Knjiga o fudbalu

**Čarobna
knjiga**

Knjiga o fudbalu

U međuvremenu je prošlo nekoliko dana, možda i više meseci, a svakako bi bilo prikladno reći i „mnogo godina”, kako sam u jednim novinama pročitao da je u nekom gradu negde u nekoj zemlji izvedena u tamošnjem pozorištu predstava u kojoj su se glumci sve vreme na sceni dobacivali loptom.

Ili je tome, koji je u novinama tako pisao o toj predstavi, sve samo tako izgledalo?

Nisam bio siguran šta je u opisu pozorišne predstave uistinu stajalo: da li se na sceni zbilja igrao fudbal, ili se pisac bio prepustio svojim maštanjima, podstaknut doživljajima nečega što i nije imalo veze s fudbalom? U drugom slučaju bi fudbal piscu novinskog članka svakako bio opsesija; sve što mu se dešavalo moralo je onda tome člankopiscu odmah biti i deo fudbalske utakmice koja mu nikako nije izlazila iz glave, pomislio sam.

Nije me, tih dana posle čitanja članka u novinama, mrzelo da nazovem redakciju lista i upitam za ime autora, potpisanog na kraju teksta samo inicijalima. Tako je počelo moje poznanstvo s muškarcem poznih šezdesetih godina, uistinu opsednutim fudbalom. Jesmo se mi, na moju molbu, bili i sastali radi razgovora o kritikama koje je on već duže vreme pisao ne samo za dotične novine nego i za lokalni radio, medijsku ustanovu u kojoj sam i ja bio odnedavno zaposlen, usmeren na pisanje

prikaza tekućih zbivanja u kulturi u našem gradu. I počeli smo razgovor o tome; ali ovaj se ubrzo preusmerio na razmatranje stanja u fudbalu uopšte; posebice u nižerazrednim i regionalnim ligama; a one meni i nisu bile naročito bliske; premda su me, kao povremenog sudeonika na lokalnim sportskim kladionicama, i te kako privlačile. O mojim, povremeno strastvenim kockanjima nisam svome sagovorniku govorio ništa. Krio sam to. Zato i nisam insistirao na razgovorima o fudbalu; ali moj stariji kolega je naprosto svim bićem stremio njima; tek, pomislio sam odmah: „Pa, ovaj pozorišni kritičar je potpuno opaljen fudbalom!”

Već narednog vikenda pozvao me je pozorišni kritičar na utakmicu svog omiljenog kluba, inače takmičara u Drugoj regionalnoj ligi. Ne znam zašto sam na taj poziv odmah pristao. Jesam, dakle, i ja oduvek bio zainteresovan za fudbal, čak i dobro obavешten o zbivanjima na fudbalskim scenama i šire, manje u našem okrugu, a više u svoj zemlji, pa i u inostranstvu. Ipak, regionalne i nižerazredne lige nisam pratio. Uistinu sam iznenadio i samog sebe kada sam bez dvoumljenja pristao da pođem na stadion. Pritom nisam ni pomišljao na eventualni razgovor tamo: o pozorištu, o muzici, o slikarstvu, o temama na koje je moj kolega takođe pisao, i to sa najvećim umećem, a i tako privlačno, čak i za one čitaoce koji se za kulturu u našem gradu nisu izričito interesovali. Jednostavno me je vuklo da pođem na utakmicu. Privlačio me je onaj miris kuvanog kukuruza koji su prodavci, krećući se između redova na tribinama, nudili gledaocima, kao kakvu vašarsku robu, reklamirajući je svojim odlučnim, blatnjavo teškim, a, ipak, ženski mekim, gotovo majčinski nežnim glasovima. Najčešće su to bili osobenjaci, zamišljao sam sudeći po njihovom čudnom izgledu: jedan je nosio duge, zašiljene i nagore uvijene brkove; drugi je

na licu imao drečeće crveno obojene naočare za sunce s tamnim, neprozirnim staklima na kojima se, pri pomeranju, pomaljalo glava lava u trenutku pretećeg režanja; treći je na temenu nosio kapu u obliku bičije glave sa povećim ostrim, na vrhovima zakrivljenim rogovima (u redu na stadionskim tribinama u kojem smo, svojevremeno, sedeli otac, brat i ja zaplakalo bi od toga uplašeno dete); četvrti je u džepu pantalona očigledno imao zvučni aparat s nasnimljenom himnom domaćeg kluba, a trebalo je da privuče gledaoce na kupovanje orasnica, kikirikija, pečenih slanah semenki bundeve i suncokreta. (Brat je, svojevremeno, naručio jabuku „u ušeceranom šlafroku”; ja sam od oca tražio da meni kupi parče carigradske alve; „ne može sada”, zaurao je otac i već u sledećem trenutku, vođen zbivanjima na terenu, „skočio na noge”; brat i ja, ostali da sedimo na svojim sedištima, nismo u tom trenutku znali šta se „gore” <zapravo dole> na travi terena dešavalo.)

Utakmica sada, na koju me je poveo moj stariji kolega pozorišni kritičar, odvijala se kao i mnoge u mom detinjstvu. Isti pokreti igrača na terenu. Identično prilaženje golmana stativi gola, pred početak utakmice. Baš kao nekad istovetno opaljivanje kopačkom u „direk”. Da li je okvir gola već tada, davno, bio od aluminijuma, a ne, uobičajeno za to vreme, drven? Gledajući sada golmana kako u uglu gola ostavlja udno mreže peškir, rezervne rukavice i bocu vode, doživio sam taj prizor kao ponavljanje nečega što sam oduvek viđao. Video sam, sada, desnog beka, ekipe „u belim dresovima”, kako trčkara uz aut-liniju zagrevajući se pred početak utakmice, svaki čas zastajkujući i razvlačeći lastiš na gaćama, podižući pa spuštajući pojas, a u jednom trenutku je i odvezao, pa ponovo zavezao, ućkur, da bi još jedanput, sada kao probno, zategao lastiš i konačno ga, zadovoljnog izraza lica, ispustio; na kraju je čak izveo nekoliko kružnih pokreta rukom.

Gledajući tog igrača netremice, nisam ni primetio da je utakmica bila počela. Nisam čuo sudijin zvižduk; a bio je verovatno snažan, oštar, ni prekratak ni predug. U detinjstvu sam ga doživljavao kao oznaku početka igre. Sada mogu da kažem da je označavao početak odvijanja druge, paralelne stvarnosti u kojoj ću bitisati samo jednim delom sebe, krećući se njome kao kroz vagone kompozicije voza iz kojeg ću u svakom trenutku moći da iskočim i nastavim koračanje, tlom kojim sam ovamo i dospeo.

U noći uoči odlaska na utakmicu rešerširao sam sve što mi je o mome kolegi bilo dostupno. Naročito zanimljiv i znamenit, među svim pronađenim tekstovima, bio je onaj o pozorišnoj predstavi u kojoj su se glumci na sceni poigravali fudbalskom loptom, tako što se nisu njome dobacivali, nego su nastupali svaki za sebe. Svaki je na svom delu scene žonglirao svojom loptom. Jedan ju je, na primer, šutirao uvis, podosta visoko, da bi je najveštije i najtačnije dočekaao na ris stopala i odmah je ponovo odbio uvis, ali sada trzajem noge neznatno u stranu, tako da je lopta poletala obrćući se oko svoje ose, a budući da je udarac stopalom bio i snažan, lopta se obrtala oko sebe veoma brzo, krećući se u letu osetno vijugavo, ali ipak u određenom luku, ne proizvoljno, nego upravo po želji „igrača”. Baš se u tome i sastojala veština igranja loptom: da se tačno doziraju visina, daljina i brzina, dakle, kompletna putanja lopte. Letela je poput bumeranga, kao, fudbalskim rečnikom, „frljoka”; dakle, u nekom polukrivudavom luku; svaki put se vraćajući na početno mesto, na nogu, stopalo, igrača. Uvek na ris stopala. Padajući meko. U izuzetnim slučajevima na podignuto koleno. Ponekad na rame; pa na glavu; pa na čelo; i svaki put je bila ponovo poslata uvis. I tako dalje. Znamenito mi je bilo i to da lopta, prelećući ostale

glumce na sceni, ni u jednom trenutku nije privukla pogled ni pažnju drugoga. Svako je bio zaokupljen svojom loptom, svojim „frljokama”, svojim šutevima. I ni u jednom trenutku nisu se lopte susretale niti sudarale u vazduhu. Ni u jednom trenutku nije akrobacija jednog igrača imala veću važnost od poigravanja loptom drugoga. Svaki igrač jeste igrao fudbal za sebe, ali nije bio istaknutiji, važniji, istureniji od drugog. Dakle, na sceni su se izvodile fudbalske akcije pojedinačno i paralelno jedna drugoj. Tako je gledalac mogao da vidi sve igrače istovremeno, ujedno, ali i pojedinačno. „Kako ti drago.” Kako mi beše po volji. Mogao sam da vidim kako lopta, „frljoka”, koju je šutnuo uvis jedan od mlađih igrača, preleće na sredini scene jednu staricu, koja, držeći se čvrsto za stablo, nije ni trepnula u trenutku proletanja lopte tik ispred njenog lica. Mogao sam da vidim kako jedan stariji igrač petom, otpozadi, podiže loptu iznad glave devojke koja se smeši, ali ne njemu, nego mladiću koji joj se baš u tom trenutku približava. Mogao sam da vidim starca kako prolazi gegajući se s noge na nogu, ni u jednom trenutku ne obzirući se na loptu dok mu spiralno obleće oko glave, jer tako ju je namerno bio šutnuo drugi starac, očigledno veteran fudbalske veštine, dakle nekada jedan od „najboljih”.

I na današnjoj utakmici stvari su se odvijale kao u tekstu mog kolege. Bio je on sada gledalac koji je sedeo pored mene na tribinama malenog stadiona svog omiljenog kluba. Jeste on sve vreme zurio u fudbalski teren. Ali, da li zato što nije reagovao ni na jedan fudbalski pokret igrača, kao da je sve vreme video nešto drugo. Kao da je bio usredsređen na pokrete i radnje koje sa tim sportom nisu imale neposredne veze.

Ja, sedeći pored svoga kolege, a opet misleći na tekst koji sam čitao uoči današnje utakmice, zamišljao sam slike i prizore u njegovim mislima. Kao da su bile slične onima iz njegovog teksta. Jesu se ovde, na igralištu, igrači dodavali loptom, krećući se u širinu ili dubinu protivničkog prostora, osvajajući delove terena i nalazeći povoljne pozicije za dalje napredovanje ka protivničkom голу, ali i bivajući osujećeni u svojim „osvajачkim” namerama, jer protivnički igrači „nisu spavali”, nego su i te kako baš tada umeli uspešno da delaju. Ali moj kolega takoreći i nije mario za dominantna fudbalska zbivanja na terenu. Kao da je bio usredsređen na sporedna dešavanja. Ili samo na jednog igrača. Da li je, na primer, prevashodno pratio pogledom kretanje centarhalfa omiljene ekipe, zaostalog sasvim pozadi na svojoj strani terena, daleko od svojih napadačkih igrača, ni u jednom trenutku ne učestvujući u njihovom „napadu”? Kao da je bio tu slučajno. Kao da je tu zalutao. Kao da je bio i izgubljen. Da li je moj kolega, posmatrajući tog igrača, razmišljao o njegovom životu izvan terena? Da li ga je lično poznao? Da li je poznao njegovu ženu?

U jednom sam trenutku svog kolegu ugledao sklopljenih očiju. Nije pomicao nijednu crtu ionako bezizraznog lica. Bilo je bez profila i senki. Ni tračka životnosti u liku nekoga ko je samo naočarima za sunce, sada stavljenim preko očiju, i u odrazima okruženja u neprozirnom staklu odavao prisustvo živog čoveka na datom mestu i u određenom trenutku. Zašto sam tu pojavu baš takvu zamišljao i u njenom svakodnevnom životu? Meni je, inače, taj moj kolega dosad bio potpuno nepoznat i, morao sam to sebi da priznam, nevažan naspram njegovih meni tako važnih tekstova. Tek sada, pomislio sam, postaje on „prezantan” i važan i mimo te utakmice koju već dugo od njenog, kako rekoh,

neprimećenog početka i nisam uistinu gledao. Konačno, nisam ni pošao na stadion zbog utakmice. Ne bih ovde nikada ni sedeo da me moj kolega nije tu pozvao. I sada, sedeći pored njega, među navijačima potpuno prepuštenim fudbalskoj utakmici, najedanput sam doživeo nekoga kome fudbal jeste bio bitan, ali mu je još važnije bilo sve ono oko fudbala, dakle to što je za njega, izgleda, važilo više od onoga što je fudbal zapravo bio. I doživeo sam kolegu, ali i sebe, kao junaka neke povesti koja je samo počinjala na fudbalskom stadionu. Doživeo sam nas kao protagoniste povesti o kojoj ja ovde pripovedam.

Počelo je, dakle, sudijinim zviždukom. Jeste to bio čujan znak za početak igre; ali nikako ne i, za mene, tačno ukazivanje na prelazak u „nešto drugo”, na prekoračenje jasno uočljive granice, između, navodno, mnogima nespojivih svetova, na primer svakodnevnog života i fudbala; dakle, onoga pre sa onim posle početka utakmice. Nije li utoliko ono moje, ovde već zabeleženo, neregistrovanje sudijinog zvižduka, time i neuočavanje tačnog početka utakmice, bilo sada i „paradigmatično”, „simptomatično” i „znamenito” za određivanje moga odnosa prema spojivosti, ili nespojivosti, pomenutih svetova? Nije li o tome, zapravo, i reč u ovoj povesti? Rekao sam već da sam se za odlazak na stadion pripremao rešerširanjem i iščitavanjem tekstova moga kolege (junaka ove povesti) pasioniranog fudbalskog navijača. Dakle, i ova fudbalska utakmica počela je daleko pre svog istinskog početka. A videli smo to već tokom iščitavanja kritike pozorišne predstave poredene sa fudbalskom utakmicom. Prelaz iz jednog u drugo bio je ovde, bar za mene, postepen, stupnjevit; odvijao se daleko usporenije nego što bi se to moglo pomisliti. I nikako se tu nije radilo o spontanom, nenadanom odlasku na stadion, niti o

onom poslovičnom iznebuha-isključivanju sebe iz svakodnevice, niti o najedanput-otkrivanju u sebi navijačkih strasti, pa onda intenzivnom prepuštanju njima.

Nekoliko dana pred odlazak na stadion, a već iste večeri telefonskog razgovora s redakcijom lista koji je objavio tekst o onoj pozorišnoj predstavi, odlučio sam, doznavši adresu stanovanja kolege kritičara, da ga „špijuniram”. I uputio sam se u pravcu njegovog stana u jednoj od sporednih ulica u četvrti grada poznatoj po živosti u vreme karnevala. Ovoga puta tu je vladao potpuni mir. Bilo je pozno leto. Sezona fudbala tek što je bila počela. Kuće, najčešće prizemne, ali ne vile, s malim okućnicama i bašticama ispred ulaza, delovale su, zbog neosvetljenosti, i sablasno. Mnogi stanovnici bili su otputovali na godišnji odmor. U dvorištima nije bilo ni kućnih pasa. Kada sam u kući broja navedenog za boravište moga kolege ugledao osvetljena dva prozora na čeonj fasadi, obuzela me je jeza. Disao sam nekontrolisano ubrzano. Zastao sam.

U osvetljenoj dnevnoj sobi ugledah ženu. Iako nije bila naga, a bilo je već kasno, negde oko ponoći, telo mi je zadrhtalo od uzbuđenja izazvanog pojavom žene koju sam odmah prepoznao kao jednu od glumica u pozorišnoj predstavi koju je moj kolega opisao u pomenutom novinskom članku. Odevena u istu haljinu u kojoj je stajala i na sceni pozorišta, kretala se sada prostorijom u kući moga kolege, podjednako graciozno kao i na sceni, premeštajući se između uključenog televizora, fotelje i stola sa bocama pića i čašama. U sobi nije bilo nikog drugog; ili mi se to samo tako učinilo, na osnovu prizora u slici osvetljene prostorije, viđene spolja. Moga kolege, autora pomenute pozorišne kritike, ali i subjekta moga špijuniranja sada, nije u toj slici bilo nigde,

a njegovo prisustvo se nije ni naslućivalo na osnovu pokreta tela žene. Kretala se kao sama za sebe, gotovo bezizraznog lica, a ako bi i zastala ispred ogledala na zidu, nameštajući kragnu ili popravljajući nabor na haljini, ili pramen kose iznad čela, činila bi to na isti način kao i u garderobi pozorišta, pred nastup, ili stojeći ispred ogledala u spavaćoj sobi, neposredno pred odlazak na počinak. „Opet sama”, pomislio sam. „Opet ne zna gde joj se muž nalazi te noći.” I stajala je neko vreme oslonjena na površinu gornjeg dela komode. Ako je i izgovarala reči, činila je to kao da je razgovarala sa sobom. Kao da je uvežbavala novu ulogu u novoj pozorišnoj predstavi, „konačno je to tekst u dijalozima!”, pomislili smo oboje, nezavisno jedno od drugog, i ona i ja.

Ni sam ne znam kako sam uspeo da, i pored velike udaljenosti od fasade kuće i tamo osvetljenog prozora sobe, toliko izoštrim svoj pogled da sam mogao da vidim svaku boru na licu žene. Najdublje usečene bile su one na njenom čelu, video sam. Jedna, duboko utisnuta, spuštala se okomito između očiju do nosa, koji, malčice kukast, kao da je panično bežao od tela takoreći obolelog od nekog neizlečivo lošeg raspoloženja. Lice bez izraza bilo je presvučeno skramom teške gorčine, ipak malčice prigušene uvežbanom bezličnom mimikom. Moglo je to lice i da zaplače, ili da zaurla (od bola, na primer), ili da se isceri, onako, ni na koga, „baš kao na pozorišnoj sceni”, pomislio sam, „po nalogu reditelja”, ili „po uputstvima teksta pozorišnog komada” u kojem je opet igrala sporednu ulogu. A tako je to bivalo i inače, ne zato što joj glavne uloge nikada nisu dodeljivane, iz posebnih razloga, nego upravo zato što u njenim predstavama i nije bilo glavnih uloga. U predstavama u kojima je ona glumila nije se radilo ni o čemu. Nije bilo fabule. Stvari su se odvijale „spontano”, „slučajno”. Dakako, po nekom neuhvatljivom „planu” autora ili reditelja; i

niko u gledalištu nije ni slutio šta bi „u sledećem trenutku” moglo da se desi na sceni. A dešavalo se nije ništa; ili, ipak, sve. Na primer, duvao je vetar preko bine, i na sve strane je letelo lišće. Ispod parkiranog automobila se zgurena, preplašena, krila crna mačka, ne usuđujući se da iskoči i šmugne nekuda, da pretrči prostor scene nalik malenom trgu sa skverom i spomenikom, da tu zloslutno preseče put usplahirenoj ženi (Njoj?) u bekstvu od nevremena. Bila je (Ona?) odevena u isti kućni mantil (kao i sada u osvetljenoj sobi kuće oko koje sam se šunjabo) i podizala je jednom rukom kragnu uz vrat, pritiskajući šakom druge krajeve šlafroka, podizane snažim naletima vetra koji je u sledećem trenutku proneo šešir muškarca oborenog na trotoar. U sledećem trenutku zavijorio se krevetski čaršav izleteo iz jednog širom otvorenog prozora u kojem su prozorska krila opaljivala svom težinom o ragastov. A već u sledećem trenutku začuo se na drugoj strani „trga” snažan tresak, a sa fasade kuće tamo poispadala su prozorska stakla. Žena je sada očajnički pokušavala da zadrži odeću na sve uočljivijoj nagoti tela sve više ogoljenog sve jačim naletima vetra. Muškarac, bauljajući trotoarom, domogao se bio vetrom otrgnutog šešira. Bilo je to baš u trenutku naletanja uspaničene i gotovo razgolićene žene na njegovo sasvim posrnulo telo. U istom trenutku je i mačka, uz drečavo vriskav mjauk, iskočila iz zaklona ispod blatobrana parkiranog automobila. Udar vetra bio je tako snažan da se vozilo samo od sebe pokrenulo. Niko nije mogao da objasni – a nikoga na tom trgu i nije bilo, sem njih troje, žene, mačke i muškarca – kako su se te pojave spojile u živo, usplahireno, klupko. Popadali su jedno preko drugog. Tela su im se isprepletala. Valjalo se to živo klupko preko trga zahvaćenog najžešćom olujom. Zasjale su munje na nebu. Sa svih strana je zagrmelo. Od predmeta – veša, kapa, konopaca,

štipaljki, kašika, lonaca, granja, lišća, cipela, sandala, rukavica, čarapa, stolica, rastvorenih listova novina i tako dalje – koje je vetar vitlao i nosio preko trga, nije se videlo više ništa.

Dakle, to su bila ta dešavanja na sceni u pozorištu. To su bila zbivanja u predstavi u kojoj je glumila i žena koju sam posmatrao skriven u žbunju bašte ispred kuće svoga kolege. To je, dakle, mogla da bude i ženina uloga u drami o vetru koji je duvao, duvao i duvao.

Oko ponoći se na ulici, tačno ispred kuće koju sam špijunirao, zaustavio taksu. Bila je mrkla noć. Gusto granje u krošnji kestena zaklanjalo je svetiljku na stubu ispred baštenske ograde. Dakle, nije se video ni prst pred okom. Nisam mogao da uočim ko se to iskrcao iz vozila. Premda prethodno nikada nisam sreo svoga kolegu kritičara, te nisam znao kako izgleda, nešto mi je ovog puta govorilo da taj preda mnom nije mogao biti on. Predugo je trajalo njegovo izlaženje iz senke. Da li je u jednom trenutku, nesiguran, zastao? Osvrtao se. Kao da je slutio da je bio posmatran, i kao da to nije želeo. Onda je, konačno, izašao iz senke drveta. Odmah sam video da je bio znatno mlađi od kritičara, za koga mi je rečeno da je „tu negde blizu šezdeset godina”. Ovaj, dakle znatno mlađi, zakoračio je čvrstim i elastičnim koracima. Tih nekoliko metara između ulaza u bašticu ispred kuće i ulaznih vrata u stan gotovo da je leteo. Gotovo da je mogao da jednim nasrtajem svog snažnog tela provali u kuću. Kao da je jednim jedinim, „oštrim”, pogledom mogao da razvali vratno krilo, da iz ležišta izbaci vratnicu, da odvali bravu i tako dalje. Toliko snažno je delovalo njegovo telo dok se približavao ulazu. Ali onda je, najedanput, neočekivano, zastao, tik ispred vrata. Izvukao je ruku iz džepa sakoa. I, pomerivši rukav nagore, pogledao na

časovnik. Ono što se dalje odigralo sa mnom ispred kuće koju sam špijunirao ostaće nejasno. Poslednje što sam mogao da vidim pred sobom bilo je lagano, bešumno otvaranje vrata na kojima se nije pojavio niko. Muškarac se nečujno provukao kroz procep između vratnice i vrata, nestajući u unutrašnjosti kuće. Potom se u sobi s osvetljenim prozorima, koje sam sve vreme osmatrao, ugasila svetlost a da se prethodno niko nije pojavio u slici.

Nedugo potom zadesio sam se u obližnjem baru. U trenutku mog ulaska u lokal je za polukružnim šankom sedelo nekoliko osoba. „Noćne ptice”, pomislio sam. Mlađi muškarac s bocom piva i mobilnim telefonom pred sobom, u koji je netremice gledao; žena neodređene dobi, pomalo lascivno prekrštenih nogu, sedela je na barskoj visokoj stolici, zagledana ka ulazu na kojem sam se upravo pojavio ja; dežmekasti muškarac zrele dobi (da li oko šezdeset godina?), s naočarima, okruglog malenog okvira, na vrhu nosa, nad beležnicom pored koje je, obasjana, prigušenom, a ipak sjajnom svetlošću lampe na plafonu, blistala kristalna čaša poluispijene tečnosti viskija. Tu je bio i stariji muškarac kovrdžave kose, nagnut nad čašom bezbojnog pića koje je cedio ćutke i svaki čas dolivao iz boce. Svi su bili udaljeni jedni od drugih. Svi su ćutali. Gotovo da se nisu pomicali. Čak je i barmen, sa druge strane tezge, s platnenom servijetom u ruci, u trenutku moga nailaska upravo brišući sveže opranu čašu, delovao kao zaustavljen u pokretu. I svi su se, najedanput, istovremeno, osvrnuli prema ulazu, pogledali su mene na vratima i odmerili me gotovo istovetnim ispitivačkim pogledima. Jedino su u separeu sa strane ostali nepomični mladi žena i muškarac. Gledali su se. Ostali su neprekinuti u svom ritualu razmenjivanja ljubavnih pogleda i poruka, gučući jedno na drugo (kao golubovi), primičući se,

lagano, telima, i usnama, spajajući ih u dug vlažan poljubac. Disanje njihovo, jedno drugome u lice, niko i nije mogao da čuje. Možda ga je samo slutio.

Dakle, počeo je onaj tipičan ponoćni kafanski razgovor. A započeo sam ga ja, pošto sam se smestio za šankom sedajući na visoku barsku stolicu između dežmekastog muškarca, koji je samo zakratko podigao pogled s beležnice, i žene, koja je, ionako okrenuta prema meni, jedva primetno klimnula glavom, da li u znak pozdrava, ili manje diskretno promenivši položaj prekrštenih nogu: donju je zbacila sada preko domaločas gornje. Nasmejao sam se. Nikome određenom. Bilo je to, međutim, dovoljno da se među nama pokrene saobraćanje. Najpre samo znakovima proizvođenim delovima lica. Na primer, muškarac sa mobilnim telefonom naglo je izvio obrvu iznad desnog oka, a to ja nikako nisam shvatio kao pokazivanje nadmenosti niti čuđenja mome kasnom upadu u lokal nedugo pred njegovo zatvaranje. Žena ne samo da je prethodno, videli smo, promerila položaj prekrštenih nogu nego se sada malčice i promeškolljila na stolici, što ja nikako nisam doživeo kao „govor” tela pri pokazivanju želje za nečijom, upravo telesnom, blizinom. I dvoje u separeu, iako neposredno pred doticanje usana, takoreći presecajući ljubavno gugutanje, zaustavljajući se u polupokretu i polukružnim pomicanjem zenica u očima, odmerilo me je pri mome kretanju od izlaza (ulaza) ka šanku, kao da mi je bezglasno, ali i pomalo iznenađeno, poželego dobrodošlicu. Stariji muškarac kovrdžave kose pozdravno je klimnuo glavom, ili ju je samo izvio unazad pri kratkotrajnom, trzavom ispijanju pića. Dežmekasti muškarac se pak jedini nije pomerio, baš kao što mu je lice i dalje ostalo prikovano za beležnicu, ne prekidajući zapisivanje u nju, premda

mi se učinilo da je registrovao svako pomicanje u prostoriji, pa i moj ulazak – „o, da, video si me ti, i te kako!” – baš kao i moje pomalo trapavo sedanje na barsku stolicu i ne baš diskretno pogledavanje u, „izazovno podignutu”, natkolenicu žene pored mene dok je „lascivno” klatila upravo prekrštenu nogu. Nije na moju pojavu u kafani reagovao upadljivo ni barmen s druge strane šanka, premda me je odlično video i ispratio moje kretnje najpažljivijim pogledom, ne prestajući, doduše, da briše čaše i da ih potom niže u rafove stalaže na zidu. Dakako, nasmejao sam se još jedanput, svima ujedno, a onda i svakome pojedinačno; posebice dežmekastom muškarcu. A to je on, i ne podižući pogled s beležnice, dobro opazio; i tada je energičnim pokretom šake zakratko odložio nalivpero, spustivši ga na površinu tezge, odmah pored beležnice, i, dohvativši čašu, prineo ju je usnama otpivši maleni gutljaj tekućine viskija već malčice razvodnjenog ledom koji se na sobnoj temperaturi počeo da topi.

„Dobro več”, rekao sam, konačno, glasno i učtivo. „Zašto me gledate?”, pomislio sam da sam rekao, sada sasvim drugačijim glasom od onog kojim sam izgovorio „dobro več”. Bio je tup, hrapav, tih, jedva čujan, a glasniji od onog kojim sam se uistinu oglasio, zvučeći pak kao udarac noktom u napuklu šerpu, dakle, poluzvonko, poluplastično i mlako. Da li je mladić s mobilnim telefonom pomislio „prehlađen si?”; da li je starac kovrdžave sede kose, držeći u šaci čašicu votke – „votka je to, votka, i ništa drugo”, pomislio sam – klimnuo glavom u znak odobravanja – „kome?” – ili je samo naglo izvio vrat pri ispijanju malenog gutljaja? Barmen mi jeste ljubazno otpozdravio; ali zašto sam pomislio da će već u sledećem trenutku ispustiti iz šake krpu za brisanje opranih čaša, sagnuti se za njom i ispod tezge potražiti

dvocevku? Muvu koja je u tom trenutku proletela iznad barice prolivene tečnosti na površini šanka ugledao sam sada i kao zolju koja nadleće čelo dežmekastog muškarca, da bi se preobrtila u stršljena sunovraćenog na moje lice koje sam u ogledalu iza šanka ugledao i kao sliku odbeglog robijaša. „U detinjstvu me je jedanput ugrizao stršljen nasred čela, tačno između očiju; i odmah sam oslepeo; dva dana nisam video ništa”, pomislio sam da sam rekao. Kome? Podigoh glavu prema plafonu. Gusti dimovi su se tamo valjali kao oblaci na nebu. Da li se upravo zbog upaljenih lampi nije iza njih videlo ništa jasno? Pomislih: „Pa da, tako je i na stadionu na noćnoj fudbalskoj utakmici dok su svi zagledani u dešavanja na terenu, a nikome nije ni na kraj pameti da pogleda u nebo.” Ni sada, u kafani, niko, sem mene, nije gledao u plafon. Ne samo da su svi bili usredsređeni na zbivanja za šankom nego je taj prostor oko tezge bio i jedini uočljiv. Sve što se u kafani odvijalo, dešavalo se upravo „tu”. A dešavalo se „sve” („ili se nije dešavalo baš ništa”). I upravo pri takvom ne/dešavanju ja sam se, ušavši u prostoriju nenadano, našao u glavnoj ulozi. Video sam to na licima prisutnih. Video sam kako su me svi pratili pogledima. Tih nekoliko trenutaka po mome prispeću nije postojao „za publiku” niko sem mene. Bio sam „zvezda večeri”.

„Da nisi možda umoran?”, zamislio sam da mi se obratila žena na barskoj stolici (desno od mene). Video sam da je još snažnije zaklatila nogom na kojoj se koleno neznatno zašiljilo. U vazduhu osetih miris soli, širio se, tako to uobrazil, sa razbarušenih vlasi ženine kose. Nije se nasmejala. Baš kao što ni ja nisam pokazao zbunjenost. Suvereno sam igrao ulogu koje u tom trenutku nisam bio svestan.
